

Administrationsgrundlag for naturbeskyttelsesloven og museumsloven i Sorø Kommune

Indholdsfortegnelse:

1. Indledning:	3
2. Generelle bemærkninger	4
2.1. Formålet med lovgivningen	4
2.2 Administration af love, bekendtgørelser mv.	4
3. Retningslinjer for afslag eller dispensation.....	6
3.1 Beskyttede naturtyper, naturbeskyttelseslovens § 3	6
3.2 Beskyttelseslinjen langs søer og åer, naturbeskyttelseslovens § 16.....	9
3.3. Skovbyggelinjen, naturbeskyttelseslovens § 17.....	10
3.4. Beskyttelseslinjen omkring fortidsminder, naturbeskyttelseslovens § 18	11
3.5. Beskyttelseslinjen omkring kirker, naturbeskyttelseslovens § 19	11
3.6. Friluftsklamer, naturbeskyttelseslovens § 21.....	12
3.7. Offentlighedens adgang, naturbeskyttelseslovens §§ 22-26a	12
3.8. Sten- og jorddiger, museumslovens § 29 a	12
3.9. Etablering af teltpladser, isætningspladser m.m. i forbindelse med kanosejls på Susåen...	13
Bilag.....	14
Indholdet af bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 15-19	14
A. Beskyttede naturtyper, § 3.....	14
B. Beskyttelseslinjen langs søer og åer, naturbeskyttelseslovens § 16.....	16
C. Skovbyggelinjen, naturbeskyttelseslovens § 17.....	16
D. Beskyttelseslinjen omkring fortidsminder, naturbeskyttelseslovens § 18	17
E. Beskyttelseslinjen omkring kirker, naturbeskyttelseslovens § 19	18
F. Friluftsklamer, naturbeskyttelseslovens § 21	18
G. Sten- og jorddiger, museumslovens § 29 a	19

1. Indledning:

Administrationsgrundlaget er de retningslinjer, som Sorø Kommunes Natur, Teknik og Planudvalg ønsker, at sagsbehandlingen skal ske efter. Afgørelserne foretages på baggrund af en konkret vurdering i hver enkelt sag.

Dette administrationsgrundlag omhandler dispensationer og afslag jf. naturbeskyttelseslovens regler vedr. beskyttede naturtyper, bygge- og beskyttelseslinjer, offentlighedens adgang samt friluftsklamer.

Administrationsgrundlaget omhandler også beskyttelsen af sten- og jorddiger jf. museumsloven.

Delegationen fra udvalget til administrationen er sket på grundlag af administrationsgrundlaget. Formålet er at opnå en forenklet og hurtigere sagsbehandling med ensartede afgørelser i sager af samme type.

Følgende sager forelægges fortsat for Natur, Teknik og Miljøudvalget:

- Sager, der indeholder principielle og/eller særlige forhold.
- Sager, der ligger udenfor administrationsgrundlagets rammer og efter administrationens vurdering indeholder principielle og/eller særlige forhold.

Natur, Teknik, og Planudvalget vil blive orienteret pr mail om klager til og afgørelser fra Miljø- og Fødevareklagenævnet i sager, der har været behandlet:

1) i udvalget

2) administrativt, men er blevet omgjort.

Øvrige afgørelser fra klagenævnet vil fremgå af den samlede opgørelse af sager ved den årlige afrapportering.

Administrationsgrundlaget for underskriftskompetence/delegation er også gældende for naturbeskyttelseslovens område.

Håndhævelsessager behandles jf. det særlige administrationsgrundlag for tilsyn og håndhævelse, efter de principper, udvalget har vedtaget for det.

Udvalget bemyndiger Fagcenter Teknik, Miljø og Drift til at foretage redaktionelle ændringer i administrationsgrundlaget i forbindelse med afrapporteringen, uden at disse ændringer skal forelægges udvalget. Ved redaktionel ændring forstås en opdatering, ændring eller tilføjelse, der hverken ændrer på den hidtidige praksis eller på kompetencefordelingen mellem det politiske og det administrative niveau.

2. Generelle bemærkninger

2.1. Formålet med lovgivningen

1. Der ønskes en beskyttelse af hensyn til naturen.

Udbredelsen af en række naturtyper er gennem de sidste hundrede år blevet kraftigt reduceret. Desuden er der sket en kvalitetsforringelse på mange af de tilbageværende naturtyper. Moser, enge og overdrev er blevet drænet og opdyrket, småsøer er blevet opfyldt, og vandløb er blevet rørlagt eller rettet ud. Dette har betydet en markant tilbagegang for det plante- og dyreliv, der er knyttet til naturområderne. Særligt bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens § 3 har til formål at dæmme op for denne udvikling og at bevare og forbedre livsvilkårene for det vilde plante- og dyreliv.

Sten- og jorddigerne er ofte levesteder og spredningskorridorer for dyr og planter, og også beskyttelseslinjerne langs søer og åer samt skovbyggelinjen er med til at sikre levesteder og spredningskorridorer.

2. Landskabernes karakter ønskes bevaret.

Dette hensyn er indgået i samtlige bestemmelser. Det er et mål med bestemmelserne at værne om et åbent og varieret landskab. Det åbne, relativt ubebyggede landskab betyder blandt andet fortsat udsyn til åer, søer, fortidsminder samt indblik til kirker. Variationen understreges blandt andet af fortidsminder, skovbryn samt sten- og jorddiger, der bryder store flader.

3. Der ønskes en beskyttelse på grund af den kulturhistoriske værdi.

Det drejer sig om sten- og jorddigerne, der er spor fra tidligere tiders arealudnyttelse og ejerforhold, samt beskyttelseslinjen omkring fortidsminder og kirker. Med hensyn til beskyttelseslinjen omkring fortidsminderne tager denne også sigte på at sikre de arkæologiske lag omkring fortidsminderne.

2.2 Administration af love, bekendtgørelser mv.

Alle borgere, virksomheder, kommuner mv., som ejer fast ejendom, kan være omfattet af naturbeskyttelseslovens og museumslovens regler.

Administrationsgrundlaget vedrører de følgende gældende bestemmelser i naturbeskyttelsesloven og museumsloven

Naturbeskyttelseslovens § 3 indeholder en generel beskyttelse af vandløb, søer, moser, ferske enge, strandenge, strandsumpe, heder og overdrev.

Naturbeskyttelseslovens § 16 er et forbud mod at placere bebyggelse, foretage permanente terrænændringer og etablere beplantning indenfor 150 meter fra søer og vandløb.

Naturbeskyttelseslovens § 17 er et forbud mod at placere bebyggelse indenfor 300 meter fra skove. Bestemmelsen gælder kun for bebyggelser foran og i skovbrynet, ikke inde i skoven.

Naturbeskyttelseslovens § 18 er et forbud mod at bygge, beplante eller på anden måde ændre på tilstanden indenfor 100 meter fra fortidsminderne.

Naturbeskyttelseslovens § 19 er et forbud mod at opføre bebyggelse på over 8,5 meter indenfor en afstand på 300 meter fra de kirker, der ligger mere eller mindre frit i landskabet.

Naturbeskyttelseslovens § 21 er et forbud mod friluftsklamer i det åbne land.

Naturbeskyttelseslovens kapitel 4 (§§ 22-29) indeholder reglerne om offentlighedens adgang.

Museumslovens § 29 a indeholder en generel beskyttelse af sten- og jorddiger, der ligger i landzone. Undtaget herfra er havediger og kirkegårdsdiger.

De dige, der er omfattet af beskyttelsen, er vist på daværende Kort- og Matrikelstyrelsens 4-cm kort, seneste udgave forud for 1. juli 1992. Andre dige, der ejes af offentlige myndigheder og dige, der ligger på eller afgrænser naturtyper, der er beskyttet efter § 3, er også omfattet af beskyttelsen med virkning fra 1. august 2001.

Museumslovens § 29 e er et forbud mod at ændre på tilstanden af fortidsminderne.

Udover lovene er udstedt en række bekendtgørelser og vejledninger, hvoraf de vigtigste er:

- Bekendtgørelse nr. 1066 af 21. august 2018 om bygge- og beskyttelseslinjer.
- Bekendtgørelse nr. 924 af 27 juni 2016 om pleje af fredede arealer, om tilsyn og om indberetninger.
- Bekendtgørelse nr. 1190 af 26. september 2013 om beskyttede sten- og jorddiger og lignende.
- Bekendtgørelse nr. 1067 af 21. august 2018 om beskyttede naturtyper.
- Bekendtgørelse nr. 817 af 20. juni 2018 om opsætning af mindre oplysningsskilte, skilte i erhvervsområder og klamer på idrætsanlæg mv. i det åbne land.
- Bekendtgørelse nr. 852 af 27. juni 2016 om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen.
- Vejledning om naturbeskyttelsesloven, Skov- og Naturstyrelsen 1993.
- Vejledning om naturbeskyttelseslovens § 3, By- og Landskabsstyrelsen 2009.
- Vejledning om naturbeskyttelseslovens § 3-beskyttede naturtyper, Miljøstyrelsen, december 2019.
- Vejledning om håndhævelse af naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven, Miljøministeriet, 1. maj 2007.

I bilagene er lovgrundlaget beskrevet mere udførligt.

Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis

Ifølge klagenævnets praksis kan og skal der reguleres mere restriktivt, desto højere beskyttelsesinteresse et område har ifølge kommuneplanens udpegninger. Inden for værdifulde landskabsområder stilles derfor eksempelvis krav om bestemte arkitektoniske udformninger. Klagenævnet har formuleret det således: ”Hvis der undtagelsesvist gives tilladelse til byggeri i et beskyttet område, anses det for rimeligt, at bygherren som modydelse præsterer et byggeri, der *i vidt omfang* tager hensyn til natur- og landskabsinteresserne i området.”

Politisk råderum

Råderummet er nøje reguleret i lovenes ordlyd, vejledningerne til lovene, kommuneplanen samt Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis. I administrationsgrundlaget er råderummet gengivet i underafsnittene i afsnit 3 med overskriften "Dispensation".

3. Retningslinjer for afslag eller dispensation

Det fremgår af de næste afsnit, hvad der normalt kan forventes henholdsvis tilladelse og afslag til. Der kan i helhedsvurderingen af den enkelte sag være forhold til anden planlægning, anden lovgivning, landskabelige hensyn eller andre hensyn, der betyder, at sagen kan få et andet udfald, eller der kan stilles særlige vilkår for en tilladelse.

Der lægges stor vægt på dialog med borgerne og virksomhederne. Enhver afgørelse skal baseres på en konkret vurdering, og der skal altid tages hensyn til de almindelige forvaltningsretlige krav om proportionalitet, lighed, pligtmæssigt skøn m.v.

Administrationsgrundlaget er opdelt i overensstemmelse med de pågældende paragraffer i naturbeskyttelsesloven og museumsloven. For hver paragraf er der fastsat retningslinjer for, hvad der normalt gives afslag til, og i hvilke tilfælde en dispensation kan komme på tale. Endvidere er det beskrevet, hvad der indgår i vurderingen af, om en dispensation kan meddeles.

Flere af retningslinjerne er forsynet med en fodnote, som indeholder supplerende forklaringer, og som bl.a. uddyber begreber og forklarer procedurer.

3.1 Beskyttede naturtyper, naturbeskyttelseslovens § 3

3.1.1 Der gives normalt afslag til

- Gravning og terrænændring i beskyttede naturtyper.
- Udsætning af fisk, krebs og andefugle i søer (se fodnote 9).
- Beplantning i og ved beskyttede naturtyper.
- Bebyggelse m.v. i beskyttede naturtyper¹.
- Indvinding af overfladevand fra beskyttede vandløb og søer².
- Dræning i og ved beskyttede naturtyper³.
- Opfyldninger i beskyttede naturtyper.
- Gødskning og sprøjtning af beskyttede naturområder.
- Ændring af beskyttede vandløb.

3.1.2 Dispensation

I de følgende afsnit er beskrevet, i hvilke særlige tilfælde, der kan gives dispensation.

¹ Opførelse af ny bebyggelse forudsætter ikke altid dispensation, hvis det sker i tilknytning til en ejendoms eksisterende bygninger, f.eks. erhvervsmæssigt nødvendige bygninger på eksisterende landbrugsejendomme.

² Indvinding i mindre omfang til heste og kreaturer kræver normalt ikke dispensation.

³ Der skal ikke søges om dispensation til vedligeholdelse af eksisterende, fungerende dræninger. Dræninger, der udføres uden for et beskyttet område, men alligevel påvirker vandstanden i et sådant, kræver kommunens dispensation på samme vis som en dræning, der sker inden for et beskyttet område.

3.1.2.1 Etablering af søer i beskyttede naturtyper

Der kan i særlige tilfælde meddeles dispensation til etablering af søer i beskyttede naturtyper⁴.

1. I moser og enge af ringe biologisk værdi i byområder, hvor de rekreative interesser vurderes højt.
2. Hvis søen etableres for at redde en truet art.
3. Til vanding af kreaturer og heste.

3.1.2.2 Gravning i beskyttede naturtyper

Der kan i særlige tilfælde meddeles dispensation til gravning i beskyttede naturtyper.

1. I forbindelse med ledningsarbejder, hvis det vurderes, at gravningen ikke medfører varige ændringer af tilstanden.
2. Ved bortskaffelse af tidligere opfyldninger og affald fra naturområdet.
3. På arealer af mindre biologisk værdi i forbindelse med arkæologiske udgravninger.

3.1.2.3 Oprensning af søer

Der kan i særlige tilfælde meddeles dispensation til oprensning i beskyttede søer⁵.

1. Hvis søen er biologisk fattiggjort af et tykt slamlag.
2. Hvis eksisterende værdifuld natur er truet af store hurtigt voksende urter og græsser⁶ eller krat.
3. Hvis oprensningen vil gavne en truet eller sjælden art.
4. Hvis søen indgår som et væsentligt kulturhistorisk element, typisk gadekær og mølledamme.

3.1.2.4 Udsætninger i eksisterende søer

Der kan i særlige tilfælde meddeles dispensation til udsætninger i beskyttede søer⁷.

1. Af rovfisk (normalt gedde) i større søer, hvor en for stor bestand af skidtfisk (skalle, brasen m.v.) er medvirkende til, at søen fastholdes i en utilfredsstillende tilstand.
2. Af flodkrebs⁸, hvor krebsene ikke kan udgøre en trussel mod eksisterende paddebestande eller andet værdifuldt dyreliv.

⁴ Ved dispensationer stilles der normalt altid vilkår om, at opgravet materiale ikke deponeres på beskyttede arealer samt om forbud mod udsætning eller fodring af andefugle og fisk.

⁵ Fungerende kreaturvandinger kan oprenses uden dispensation, hvorimod oprensning af f.eks. gadekær og branddamme kræver en sådan.

⁶ Typisk tagrør eller dunhammer.

⁷ ”Udsætning af fisk og krebs i søer og vandløb, der er omfattede af fiskeriloven er undtaget fra naturbeskyttelseslovens § 3, som derfor kun finder anvendelse ved udsætning i enten kunstige vande, der ikke indgår som led i et naturligt vandløbssystem eller i lukkede vande i enkeltmandseje. Såfremt udsætningen indebærer fysiske indgreb i et beskyttet område, finder anvendelse af naturbeskyttelseslovens § 3 dog altid sted ”.

3. Af fisk, der er registreret på positivlisten⁹, i sær af ringe biologisk værdi, hvis det vurderes, at udsætningen ikke vil forringe forholdene i søen.

3.1.2.4 Beplantning, rydning mv. i og ved beskyttede naturtyper

Der kan i særlige tilfælde meddeles dispensation til beplantning mv. i og ved beskyttede naturtyper.

1. Når beplantningen udformes som hegn i skel af moser og enge som afgrænsning mod dyrkede arealer.
2. Langs vandløb af hensyn til den grødebegrænsende effekt.
3. Ved rydning i større omfang af bevoksninger i beskyttede naturtyper når tilgroning truer lysåben værdifuld natur¹⁰.
4. Ved opstilling af informationstavler, fugletårne og lignende mindre bygninger af rekreativ værdi.

3.1.2.5 Indvinding af overfladevand

Der kan i særlige tilfælde meddeles dispensation til indvinding af overfladevand fra beskyttede naturtyper.

1. Fra pumpe- og digelags afvandingskanaler.
2. Fra vandløb, hvor vandstanden er reguleret af større søer.

3.1.2.6 Opfyldning

Der kan i særlige tilfælde meddeles dispensation til opfyldning i beskyttede naturtyper.

1. Af mindre søer i forbindelse med realisering af lokalplaner, hvis naturværdierne er begrænsede, og hvis søen ikke med rimelighed kan bevares som en integreret del af planen¹¹.
2. I forbindelse med vedligeholdelse af diger og veje.

3.1.2.7 Ændring af beskyttede vandløb

Der kan i særlige tilfælde meddeles dispensation til ændring af beskyttede vandløb¹².

⁸ Kun den naturligt hjemhørende flodkrebs *Astacus astacus*. Udsætning af andre krebsarter kræver dispensation fra Naturstyrelsen.

⁹ Positivlisten er en fortegnelse over nutidigt forekommende arter af ferskvandsfisk og krebs i Danmark, der i udsætningsmæssig sammenhæng betragtes som naturligt hjemmehørende.

¹⁰ Fældninger af naturplejemæssige hensyn, der klart tjener til at opretholde områdets hidtidige tilstand, kan ske uden dispensation. Det gælder f.eks. fjernelse af selvsået opvækst af træer og buske i begrænset omfang.

Med hensyn til normal forstlig udnyttelse af moser, der har karakter af f.eks. ellesump, kan hidtidig udnyttelse af den naturlige træbevoksning fortsættes, uden at der kræves dispensation.

¹¹ Der vil, i forbindelse med tilladelsen, normalt blive stillet vilkår om etablering af en erstatningssø med ca. 2 gange det oprindelige areal og tilsvarende landskabsmæssig beliggenhed.

1. I forbindelse med forbedring af passagemuligheden for fisk og øvrig vandløbsfauna.
2. I forbindelse med udlægning af gydebanks og sten.
3. I forbindelse med tilbageførsel eller omlægning af regulerede vandløbsstrækninger, hvis det forbedrer de naturmæssige forhold.
4. I forbindelse med omlægning ved etablering af våde enge.

3.1.2.8 Råstofgravning

Der kan i særlige tilfælde meddeles dispensation til råstofgravning i eller nær beskyttede naturtyper, når det gennem efterbehandlingen og den efterfølgende drift kan sikres, at områdets samlede naturmæssige værdier forbedres¹³.

3.1.2.9 Internationale naturbeskyttelsesområder

I internationale naturbeskyttelsesområder, dvs. i Natura 2000 områder, Ramsarområder, EF-fuglebeskyttelsesområder og EF-habitatområder må der ikke dispenseres fra naturbeskyttelseslovens § 3, hvis det kan indebære forringelse af områdets naturtyper og levestederne for arterne, områderne er udpeget for, eller det kan medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for arterne.

En række aktiviteter¹⁴ i de internationale naturbeskyttelsesområder er anmeldelsespligtige, uanset om aktiviteterne sker i naturtyper, som er omfattede af naturbeskyttelsesloven. Ejeren skal give kommunen skriftlig meddelelse om projektet, inden aktiviteten iværksættes. Kommunen skal efterfølgende tage stilling til, om aktiviteten vil medføre en forringelse for de arter og naturtyper, som er udpegningsgrundlag for området. Kommunen vil fastlægge en praksis for administrationen af disse bestemmelser, når der har været nogle sager på området.

3.2 Beskyttelseslinjen langs søer og åer, naturbeskyttelseslovens § 16

3.2.1 Der gives normalt afslag til

1. Byggeri, herunder opstilling af vindmøller og antennemaster.

¹² Ændring af vandløbs fysiske tilstand, kan forudsætte en regulerings-/restaurerings sag efter vandløbsloven.

¹³ Formuleres som vilkår i gravetilladelsen.

¹⁴ 1) Tilplantning med juletræer og skov, flerårige energiafgrøder, levende hegn og lignende i fuglebeskyttelsesområder. 2) Rydning af samt træartsskifte og plantning i løvskov. 3) Ændring i tilstanden af søer, heder, moser og lignende, strandenge, strandsumpe, ferske enge, og overdrev, der ikke opfylder størrelseskriteriet i § 3. 4) Ændring i tilstanden af indlandssaltenge, kilder og væld samt vandløb, der ikke er udpeget efter § 3. 5) Opdyrkning af vedvarende græsarealer i fuglebeskyttelsesområder. 6) Opdyrkning, tilplantning og sandflugtsdæmpning på klitter. 7) Rydning af krat af havtorn, gråris og enebær samt skov af skovfyr på klitter. 8) Rydning af krat af enebær på overdrev, der ikke er omfattet af § 3. 9) Væsentlig ændring inden for kort tid i græsningsintensitet, herunder ophør med græsning eller høslæts. 10) Væsentlig ændring i anvendelsen af husdyrgødning, herunder ændret gødsning fra handelsegødning til husdyrgødning. 11) Etablering af anlæg, der er nødvendige for erhvervet, herunder veje. 12) Etablering af ikke-godkendelsespligtige virksomheder i områderne, der kan medføre betydelige forstyrrelser (eksempelvis støj).

2. Nyplantning, hvis der herved sker afgørende ændring i landskabsbilledet, eller der tilsidesættes landskabelige hensyn¹⁵.
3. Terrænændringer¹⁶, herunder placering af overskudsjord fra søgravningsprojekter¹⁷.
4. Rastepladser til kanosejlad, hvis der herved sker afgørende ændringer i landskabsbillede, eller der tilsidesættes landskabelige hensyn.

3.2.2 Dispensation

Beskyttelseslinjen forudsættes administreret mindre restriktivt end strandbeskyttelseslinjen og fortidsmindebeskyttelseslinjen.

Søbeskyttelseslinjerne omkring Sorø Sø, Pedersborg Sø og Tuel Sø har i Sorø Kommuneplan 1997-2008 fremgået med et reduceret forløb i områderne med bymæssig bebyggelse ned til søerne. Men søbeskyttelseslinjerne omkring søerne er aldrig blevet reduceret formelt. Dvs. søbeskyttelseslinjen går 150 meter fra søerne.

Der kan dispenseres, og følgende forhold kan have betydning:

1. Byggeri m.v., når der er tale om ombygninger og mindre tilbygninger.
2. Byggeri, som har en god landskabelig indpasning.
3. Beplantning, når der ikke er tale om en uberørt ådal eller en søs uberørte omgivelser.
4. Placeringen af byggeriet i forhold til de reducerede forløb af søbeskyttelseslinjen, der fremgik af Sorø Kommuneplan 1997-2008¹⁸.
5. Råstofindvinding, når det sker i de udlagte graveområder i tilknytning til områder med eksisterende råstofgrave indenfor beskyttelseslinjen.

3.3. Skovbyggelinjen, naturbeskyttelseslovens § 17

3.3.1 Dispensation

Beskyttelseslinjen forudsættes administreret mindre restriktivt end strandbeskyttelseslinjen og fortidsmindebeskyttelseslinjen. Der kan dispenseres, og der kan efter en konkret vurdering gives tilladelse til:

1. Byggeri m.v., når der er tale om småbygninger, ombygninger, mindre tilbygninger eller udskiftning af eksisterende bebyggelse.
2. Byggeri, som har en god landskabelig indpasning.

¹⁵ Typisk skal dalstrøg langs åer bevares uden slørende beplantning.

¹⁶ Der dispenseres ikke til anlæg af søer med forbindelse til eksisterende sø eller vandløb.

¹⁷ Der kan gives tilladelse hvis det meste af ejendommen er omfattet af beskyttelseslinjen.

¹⁸ A4 kortet i Sorø Kommuneplan er en nedfotografering af et A0 kort fra oktober 1984. Ved tvivl om linjens placering i forbindelse med en konkret afgørelse, eller hvis linjen overskrides, konsulteres kortet fra 1984.

3.4. Beskyttelseslinjen omkring fortidsminder, naturbeskyttelseslovens § 18

3.4.1 Der gives normalt afslag til

1. Byggeri, herunder opstilling af vindmøller og antennemaster.
2. Terrænændringer.
3. Beplantning, der afgørende ændrer landskabsbilledet og oplevelsen af fortidsmindet i landskabet¹⁹.

3.4.2 Dispensation

Der kan kun dispenseres i særlige tilfælde, men følgende forhold kan have betydning:

1. Byggeri der ikke tilsidesætter beskyttelseshensyn eller landskabelige hensyn. En del fortidsminder er placeret i haver, hvor beskyttelseshensynene er andre, end ved fritliggende fortidsminder i det åbne land, eller i eksisterende, samlede bebyggelser.
2. Når bebyggelsen ikke påvirker oplevelsen af fortidsmindet i landskabet.
3. Der er tale om ombygning eller mindre tilbygninger i sammenhæng med eksisterende bebyggelse.
4. Terrænændringer, som ikke påvirker fortidsmindets placering i landskabet.
5. Midlertidige terrænændringer²⁰.
6. Beplantning kan tillades i en afstand af min. 5 m fra den dyrkningsfri 2 m bræmme ved fortidsminder uden landskabelig betydning.

3.5. Beskyttelseslinjen omkring kirker, naturbeskyttelseslovens § 19

3.5.1 Der gives normalt afslag til

1. Byggeri, som overskrider højdegrænsen på 8,5 m i en afstand af 300 m omkring kirker.
2. Opstilling af vindmøller, telemaster og høje siloer.

3.5.2 Dispensation

Beskyttelseslinjen forudsættes administreret mindre restriktivt end strandbeskyttelseslinjen og fortidsmindebeskyttelseslinjen. Der kan dispenseres, og der kan efter en konkret vurdering gives tilladelse til:

1. Byggeri m.v. med mindre overskridelse af højdegrænsen på 8,5 m ved byggeri i tilknytning til eksisterende bebyggelse.
2. Byggeri, der ikke opleves i en visuel sammenhæng med kirken.

¹⁹ Selve fortidsmindet er beskyttet i medfør af museumslovens § 29e.

²⁰ F.eks. nedgravning af ledninger under forudsætning af, at terrænet umiddelbart efter nedgravningen retableres.

3.6. Friluftsklamer, naturbeskyttelseslovens § 21

Bestemmelsen indeholder et generelt forbud mod plakater, afbildninger, fritstående skilte, lysreklamer og andre indretninger i reklame- og propagandaøjemed.

Forbuddet omfatter blandt andet ikke virksomhedsreklamer, som anbringes i umiddelbar tilknytning til virksomheden, når de ikke virker dominerende i landskabet.

Administrationen afgør – på baggrund af en konkret vurdering - spørgsmålene om umiddelbar tilknytning samt dominans i landskabet.

Herudover har administrationen kompetencen til at udføre det påbudte for ejerens regning, når et meddelt påbud ikke er efterkommet, jf. § 74, stk. 5. Kommunaldirektør samt Natur, Teknik- og Planudvalget orienteres herom.

3.7. Offentlighedens adgang, naturbeskyttelseslovens §§ 22-26a

Sager om offentlighedens adgang generelt behandles som udgangspunkt af administrationen. (F.eks. om et ”adgang forbudt skilt” er strid med loven eller ikke).

Lovens § 26 a indeholder bestemmelsen om forbuddet mod nedlæggelse af gennemgående veje og stier.

Ønskes en vej eller sti nedlagt, skal det anmeldes til kommunen ved Teknik, Miljø og Drift, som inden 4 uger skal tage stilling til, om vejen eller stien kan nedlægges.

Administrationen kan iværksætte en høring af relevante organisationer. Har vejen eller stien væsentlig rekreativ betydning og er en eller flere af organisationerne modstander af en nedlæggelse, bringes sagen for udvalget.

3.7.1 Der gives normalt afslag til

1. nedlæggelse af gennemgående stier og veje med stor rekreativ værdi, hvis der i området ikke er alternative ruter med tilsvarende rekreative værdi.

3.8. Sten- og jorddiger, museumslovens § 29 a

3.8.1 Der gives normalt afslag til

1. At nedlægge diger.

3.8.2 Dispensation

Der kan kun dispenseres i særlige tilfælde, hvor følgende forhold kan have betydning:

1. Diget har beskedne dimensioner i længde, bredde og højde.
2. Diget er uden biologisk, landskabelig eller kulturhistorisk betydning.
3. Gennembruddet er beskedent, det er dyrkningsmæssigt begrundet og kan medvirke til at sikre digets fortsatte beståen.
4. Gennembruddet er midlertidigt eksempelvis ved ledningskrydsninger eller arbejdsveje, hvor diget efterfølgende reetableres.

3.9. Etablering af teltpladser, isætningspladser m.m. i forbindelse med kanosejlads på Susåen

Ved dispensation eller afslag i forhold til naturbeskyttelseslovens § 3 (beskyttede naturtyper), § 16 (sø- og åbeskyttelseslinjen) og planlovens § 35 (ændret anvendelse) vil nedenstående forhold have betydning.

Sø og åbeskyttelseslinjen forudsættes administreret mindre restriktivt end § 3-beskyttelsen.

3.9.1 Der gives normalt afslag ved

1. Lille afstand til andre pladser.
2. "Enkeltfirma"-plads nær andre pladser.
3. Store naturmæssige eller landskabelige værdier, hvor pladsen ikke lader sig indpasse.
4. Dårlig vejadgang til isætningsplads/ophalerplads.

3.9.2 Dispensation

Der kan kun dispenseres i særlige tilfælde, hvor følgende forhold kan have betydning:

1. Stor afstand til andre pladser (stort behov).
2. Et element af naturformidling eller formidling af kulturhistorie (nærhed til seværdigheder f.eks. fortidsminder).
3. Fælles pladser prioriteres frem for "enkeltfirma"-pladser.
4. Særligt behov (f.eks. for såkaldte stillepladser).
5. Ikke nær naturbeskyttelsesområder, "robust" område. Hvis der på en strækning er større natur- og/eller landskabsinteresser, taler dette for én offentligt tilgængelig plads.
6. Der er i forvejen bebyggelse eller faciliteter for kanosejlads på stedet.

I sager i nærheden af f.eks. sårbar natur (Natura 2000), hvor det kan være svært med sikkerhed at forudse følgevirkningerne af tilladelsen i naturen, gøres tilladelsen normalt tidsbegrænset til f.eks. 3 år, da det giver mulighed for at evaluere på den konkrete påvirkning og beslutte, om der kan gives fornyet tilladelse, eller den gamle blot skal udløbe.

Bilag

Indholdet af bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 15-19

A. Beskyttede naturtyper, § 3

Formålet med bestemmelsen

Naturbeskyttelseslovens § 3 indeholder regler om en generel beskyttelse af vandløb, søer, moser, ferske enge, strandenge, strandsumpe, heder og overdrev. Der er tale om naturtyper, hvis udbredelse gennem dette århundrede er kraftigt reduceret, og hvis tilknyttede plante- og dyreliv har været i stærk tilbagegang.

Tiltag der ændrer tilstanden i disse naturtyper kræver kommunens dispensation.

Beskyttelsesordningen er som udgangspunkt ikke til hinder for en fortsættelse af arealernes hidtidige lovlige benyttelse, som f.eks. hidtidig landbrugsmæssig udnyttelse. Dog er der fra den 1. juli 2022 trådt et forbud i kraft mod gødskning, sprøjtning og omlægning, særskilt jordbehandling, jordforbedring, såning eller plantning på § 3-arealer, jf. naturbeskyttelseslovens § 4. Forbuddet gælder uanset dette har været en del af den hidtidige lovlige drift.

På [Sorø-kortet](#) kan ses en registrering af de beskyttede naturtyper. De fleste udpegninger er sket på baggrund af tolkninger af luftfotos og er vejledende. Men nogle indgår i en konkret afgørelse og er derfor bindende.

Størrelsesgrænser og mosaikregler

Søer på 100 m² og derover er beskyttet.

Beskyttede vandløb fremgår af den udpegning, der blev foretaget i sin tid af amtsrådene efter ændringen af naturfredningslovens § 43 i 1978.

De øvrige naturtyper er beskyttede når de enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med søer er 2.500 m² eller derover.

For moserne gælder dog særligt, at de er beskyttet uanset størrelsen, hvis de ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb, der er beskyttet.

Søer der er mindre end 100 m² er beskyttede, når de ligger i en af de beskyttede naturtyper (f.eks. en beskyttet eng), hvis det samlede område er på 2.500 m² eller derover. Søer under 100 m² og moser under 2.500 m² er desuden beskyttede når de indgår som en del af et beskyttet vandløb.

Søer, vandløb, moser, heder, strandenge og strandsumpe i fredsskov er også omfattede af skovloven og er derfor beskyttede, selv om de er mindre end naturbeskyttelseslovens størrelsesgrænser.

Enge og klitter er undtaget fra skovlovens dyrkningskrav.

Undtagelser fra beskyttelsesbestemmelserne

Ferske enge, strandenge, strandsumpe, heder og overdrev der før 1/7 1992 lå i byzone eller sommerhusområde er undtaget fra beskyttelsesordningen, medmindre der er tale om tilstandsændringer til landbrugsformål.

Definition af naturtyperne

Søer.

Bestemmelserne i § 3 omfatter både de naturligt forekommende søer, der ikke eller kun i ringe grad er påvirket af kulturtekniske indgreb, samt søer som helt eller delvist er opstået ved, eller er påvirket af, menneskelig indsats. Det kan. f.eks. være gadekær, mølledamme, branddamme, ældre opstemningsanlæg, mergelgrave m.v. Søerne skal desuden indeholde et naturligt plante- og dyreliv for at være omfattede.

Temporære søer, der kun er vandfyldte en del af året, typisk fra vinterperioden til hen i maj-juni, hvor de tørrer ud, er omfattet af beskyttelsesbestemmelserne under forudsætning af, at de ikke er indgået i omdrift, eller at de udgør en integreret del af et område, der opfylder størrelseskriterierne.

Ved beregningen af arealet af en sø indgår dels udstrækningen af en eventuelt sammenhængende åben vandoverflade, dels det tilstødende vådområde med en vegetation bestående af vand- og sumplanter. Opmålingen foregår således til yderkanten af den tilknyttede sumpvegetation, - ikke til grænsen for det åbne vandspejl.

Moser.

Arealer betegnes som mose, når de naturligt forekommende moseplanter dominerer i forhold til plantearter fra andre naturtyper. Ofte dominerer højere arter af urter, græsser og halvgræsser. Også skovsumpe bevokset med f.eks. el, ask og pil betegnes som mose.

Ferske enge.

Ferske enge skabes ved menneskets påvirkning. Enge er således typisk dannet ved slåning eller græsning i moseområder. Karakteristisk for engene er, at de indeholder et stort antal særligt tilpassede plantearter, der tåler afslåning og nedbidning. Engene indeholder bl.a. en række sjældnere og fåtallige plante- og dyrearter.

Almindelige dyrkede marker og kulturgræsmarker, der omlægges hyppigere end en gang hvert 7. - 10. år, eller hvor der flere gange inden for denne periode høstes mellemafgrøder, betragtes ikke som ferske enge i naturbeskyttelseslovens forstand.

Heder.

En hede er en udyrket landstrækning med mager bund, oftest med et betydeligt indslag af dværgbuske som hedelyng og revling. I nogle hedetyper udgør græsser, halvgræsser, laver og mosser det dominerende element i plantevæksten, hvor der dog stadig er et islæt af dværgbuske.

Overdrev.

Overdrev er typisk lysåbne tørbundsarealer der aldrig eller kun meget sjældent har været pløjet op, og som oftest har været udnyttet som græsningsarealer. Græs- og urtevegetationen er ofte righoldig med mange sjældne arter. Der er desuden ofte tilknyttet et rigt insekt- og andet dyreliv.

I grusgrave opstår der, efter endt gravning, ofte bevoksningstyper der i naturbeskyttelseslovens forstand defineres som overdrev og derfor hører under beskyttelsesordningen.

B. Beskyttelseslinjen langs søer og åer, naturbeskyttelseslovens § 16

Formålet med bestemmelsen

Beskyttelseslinjen langs søer og åer blev indført med Naturfredningsloven af 1961. Bestemmelserne om den er gentaget i senere lovgivning. Bestemmelsen skal sikre søer og åer som værdifulde landskabslementer og som levesteder og spredningskorridorer for plante- og dyreliv.

Indholdet af bestemmelsen er et generelt forbud mod at placere bebyggelse, foretage permanente terrænændringer og beplantning.

Generelt

Beskyttelseslinjen er på 150 m. Den gælder for søer med en vandflade på mindst 3 ha og for vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinje i henhold til tidligere lovgivning (normalt vandløb med en bundbredde på min. 2 m).

Der findes en fortegnelse over disse vandløb med tilhørende beskyttelseszone. Beskyttelseslinjens placering kan ses på [Sorø-kortet](#).

Undtagelser

Følgende forhold er undtaget fra bestemmelserne:

- Foranstaltninger, som er tilladt eller påbudt efter vandløbsloven.
- Gentilplantning og beplantning i eksisterende haver, hvor der var lovlig bevoksning før 1. september 1977.
- Forsvars- og havneanlæg.
- Driftsbygninger, der er nødvendige for jordbrugs- og skovbrugserhvervene.

Dispensationskompetencen

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 65 stk. 1, kan kommunen dispensere fra bestemmelserne om beskyttelseslinjen langs søer og åer.

C. Skovbyggelinjen, naturbeskyttelseslovens § 17

Formålet med bestemmelsen

Skovbyggelinjen blev indført med naturfredningsloven af 1937. Bestemmelserne om den er gentaget i senere lovgivning. Bestemmelsens formål er at sikre skovens værdi som landskabslementer samt opretholde skovbrynene som værdifulde levesteder for plante- og dyrelivet og beskytte skovene mod blæst.

Indholdet af bestemmelsen er udelukkende et forbud mod at placere bebyggelse. Bestemmelsen omfatter ikke bebyggelse inde i skoven, uanset om den er synlig udefra.

Generelt

Skovbyggelinjen er på 300 m. Den gælder for alle offentlige skove og for private skove, hvis sammenhængende areal udgør 20 ha eller derover.

Byggelinjens konkrete placering kan ses på [Sorø-kortet](#).

Undtagelser

Bestemmelsen gælder ikke for

- Forsvars- og havneanlæg.
- Erhvervsmæssigt nødvendigt byggeri for land- og skovejendomme (landzone).
- Bebyggelse, hvortil at der er meddelt landzonetilladelse.
- Byggeri eller ændret anvendelse, som er påbudt efter naturbeskyttelsesloven²¹, bestemt i en fredning eller tilladt i en lokalplan (landzone).
- Opførelse af småbygninger på højst 50 m² (byzone og landzone).
- Byggeri, der i bygningsreglement er fritaget for krav om byggetilladelse, og som etableres til brug for offentlige trafik-, forsynings- eller varslingsanlæg eller radio- og tv-modtagelse (landzone).
- Til- og ombygning af helårshus, hvorved husets samlede bruttoetageareal ikke overstiger 500 m².
- Bygningsændringer på beboelseshuse, hvis boligarealet ikke udvides (byzone og sommerhusområde).
- Byggeri til udvidelse af en mindre erhvervsvirksomhed i det åbne land, som lovligt er etableret i en tidligere landbrugsbygning (landzone).
- Panelantener til mobilkommunikation på master og høje bygninger (landzone).
- Teknikskabe på maksimalt 2 m² til mobilantener (landzone).

Dispensationskompetence

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 1, kan kommunen dispensere fra bestemmelserne om skovbyggelinjen. Før kommunen træffer afgørelse, skal skovejeren have mulighed for at udtale sig om sagen.

D. Beskyttelseslinjen omkring fortidsminder, naturbeskyttelseslovens § 18

Formålet med bestemmelsen

Beskyttelseslinjen omkring fortidsminder blev indført med naturfredningsloven af 1961. Bestemmelserne om den er gentaget i senere lovgivning. Formålet er at bevare og beskytte fortidsminderne som landskabselementer. Såvel den generelle betydning af fortidsminderne i landskabsbilledet som indsyn til og udsyn fra fortidsminderne skal sikres. Samtidig skal bestemmelsen sikre de arkæologiske lag i området omkring fortidsminderne.

Generelt

Beskyttelseslinjens konkrete placering kan ses på [Sorø-kortet](#).

²¹ Naturbeskyttelseslovens § 19d-19f.

Undtagelser

Bestemmelsen gælder ikke for:

- Landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning.
- Gentilplantning af skovarealer uden for 2 m bræmmen omkring fortidsmindet.
- Beplantning i eksisterende haver.
- Sædvanlige hegn på jordbrugsejendomme.

Dispensationskompetencen

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 2, kan kommunen *i særlige tilfælde* dispensere fra bestemmelserne om fortidsmindebeskyttelseslinjen.

E. Beskyttelseslinjen omkring kirker, naturbeskyttelseslovens § 19

Formålet med bestemmelsen

Formålet med bestemmelsen er at beskytte kirker, der ligger mere eller mindre åbent i landskabet mod, at der opføres bebyggelse på over 8,5 m, som virker skæmmende på kirken. Bestemmelsen blev indført med naturbeskyttelsesloven fra 1992 og supplerer de ældre og ret snævre kirkeomgivelsesfredninger (Provst Exner fredninger).

Generelt

Beskyttelseszonen omfatter som udgangspunkt hele området ud til en afstand af 300 m målt fra kirkebygningen. En samlet oversigt over hvilke kirker, der er omfattet, kan ses på [Sorø-kortet](#).

Undtagelser

Bestemmelsen omfatter ikke kirker, hvor der er bymæssig bebyggelse hele vejen rundt inden for beskyttelseszonen.

Dispensationskompetencen

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 1, kan kommunen dispensere fra bestemmelserne om beskyttelseslinjen omkring kirker.

F. Friluftsklamer, naturbeskyttelseslovens § 21

Formålet med bestemmelsen

Formålet med bestemmelsen har siden indførelsen af forbuddet i naturfredningsloven fra 1937 været at friholde det åbne land for skæmmende klamer og propagandaskilte. Bestemmelsen har ifølge bemærkningerne til den nye lov været administreret restriktivt af både de administrative myndigheder og domstolene. Med henblik på at styrke håndhævelsen yderligere medfører lovændringen, som trådte i kraft 1. oktober 2004, at kommunen efter et påbud men uden en dom kan udføre det påbudte for ejerens regning.

Generelt

Der kan ikke dispenseres fra forbuddet.

G. Sten- og jorddiger, museumslovens § 29 a

Formålet med bestemmelsen

Museumslovens § 29 a indeholder en generel beskyttelse af sten- og jorddiger og lignende. Den er fundet nødvendig, da digerne dels er vigtige elementer i kulturlandskabet, hvor de viser tidligere tiders arealudnyttelse og ejendomsforhold og bidrager til et afvekslende landskab, dels er levesteder og spredningskorridorer for dyr og planter.

Generelt

Den nærmere afgrænsning af de sten- og jorddiger, der er omfattet af beskyttelsen, fremgår af en bekendtgørelse, der også fastsætter regler for administrationen af beskyttelsesordningen.

Omfattet er de diger, der er vist på daværende Kort- og Matrikelstyrelses 4-cm kort, seneste udgave forud for 1. juli 1992. Andre diger, der ejes af offentlige myndigheder og diger, der ligger på eller afgrænser naturtyper, der er beskyttet efter § 3 er også omfattet af beskyttelsen med virkning fra 1. august 2001.

Undtagelser

Undtaget fra beskyttelsen er diger inde i byzone eller sommerhusområde, havediger og kirkegårdsdiger.

Almindelig vedligeholdelse af de eksisterende diger kræver ikke tilladelse.

Beplantning på diger må kun fjernes ved beskæring, så diget ikke beskadiges.